

עלון תורני

עלון תורני שבועי בעניני אגדה והלכה אקטואלית

פרשת כי תצא

י-ם:	ח'פה:	ב"ש:	ח"א:	ניו יורק:	פריז:	לונדון:	קובלנקה:	הפסגות השבת:
18:32	18:42	18:49	18:49	19:13	20:11	19:26	19:30	רני עקרה
19:43	19:45	19:44	19:45	20:14	21:27	20:45	20:36	
20:22	20:23	20:22	20:20	20:44	21:51	21:05	21:10	

דבר ה' זו הלכה

מעובד מתוך ספרי הגרש"ז רווח שליט"א ראש המכון

חרקים במזון ואופני הבדיקה

שאלה: באילו מאכלים אפשר להסתפק בבדיקת מדגם לענין נגיעות בחרקים, ואם יש הבדל בין העונות. ומהו שיעור המדגם אותו צריכים לבדוק, האם רק פרט אחד או שלשה או שמא 10%?

תשובה: בספרי תולעת שני ועוד מנינו בפירוט רב סוגי מזון המצריכים בדיקה וכיצד צורת הבדיקה. אולם מהו בדיקת מדגם ומה גודלו, הנה קיי"ל להלכה שבמקום שחייב לבדוק את התוצרת אף שאיננה בחזקת נגיע אלא רק מיעוט המצוי, בכה"ג חייב לבדוק הכל ולא מהני אפילו בדיקת רוב, וכ"פ להלכה רבינו הרמ"א (י"ד פ"ד סעי' ה) ומקור דבריו הוא מן הרשב"א. אולם זאת דוקא כאשר הדבר מחויב בדיקה בבירור, ואילו לעיתים אין האדם יודע האם מחויב לבדוק או לא, או שלעיתים עושה הוא פעולה המפורסמת שהיא מנקה את כל החרקים או כל כיו"ב, ובכה"ג רצונו רק לברר שפעל נכון ואכן אין כל חשש בתוצרת, ולזה סגי בבדיקת מדגם שתוכיח ותברר לאדם האם נקט פעולה נכונה וכדו' [וראה בפרטיות בספרי תולעת שני ח"א פ"ז סעי' טז וא"ל, אימתי ובאיזה אופנים סומכים על בדיקת מדגם].

ומה ששאלת מה גודל ושיעור המדגם הנדרש, הנה בפוסקים לא נזכר שיעור, אלא לשונם "בדק מקצתן" - לשון ערוה"ש (פי' פד סקס"ה), או "בדיקה קטנה" - לשון אגרו"מ (ח"ד א"ח סי' צא). והיותר נכון הוא לדאוג ולוודא שהמידה והשיעור של מדגם זה יהיה מסוג ובאופן כזה שמשקף את המוצר שרוצים לבדוק, ועל כן הדבר תלוי לא רק בעצם כמות המדגם אלא במקורה - שצריך הוא ליקח מכמה מקומות שונים מאותה שדה או אותה חבילה. ואנו רגילים לומר שכמות של 0.5% אחוז ודאי משקף את מצב הכלל כשהוא נלקח מכמה מקומות. וברור שכאשר מדובר במוצר שהוא נקי ממש, ורק רוצה לבדוק לביטחון נוסף, די שיקח בודדים ממש, כגון שלשה או ארבעה וכיו"ב, ויעזר עוד בתולעת שני שם שיש מאכלים שצריכים בדיקת 10%]

שאלה: כאשר מפרסמים שמאכל מסוים נקי במדינה מסוימת, האם הכוונה על המאכלים שגדלים באותה מדינה, או כל מה שיש באותה מדינה בשווקים, אף אם זה ייבוא ממדינות אחרות. ונפ"מ האם אני צריך לשים לב כשאני קונה, מאיזה מקום בא המאכל?

תשובה: בכלל בענין הנגיעות יש לשים לב למקום שבה משם ומקום שהלך לשם, שכן יש בזה חילוקים בין סוגי המזון ובין סוגי החרקים, בין לקולא ובין לחומרא. כגון מחד גיסא במזיקי מחסן, כאשר יש נגיעות במדינה מסוימת ובמחסן מסוים, ברור שכל אשר יבוא לשם, אף אם יגיע ממדינה שבה המוצר בחזקת נקי, הרי הוא עלול להתלעלע במחסן; ומאידך יתכן מוצר הנוגע בכל העולם מחמת מזיקי מחסן, ואילו דוקא במדינה מסוימת המוצר נשמר לכל אורך ייצורו כולל עד הכנתו לשיווק בפועל בארצות צרכניות בוואקום, וא"כ המוצר נקי בהחלט, כגון פיצוחים ביפן המשווקים בארצות וואקום, ועוד דוגמאות לרוב; ואילו ירקות או פירות טריים שנגיעותם במחומר, במידה ומקורם ממדינה אחרת יש לוודא הנגיעות בתוצרת הטרייה באותה המדינה, ויש לחוש למדינה המייצאת ולא למדינה המייבאת.

שאלה: בכמה ספרים על הלכות תולעים, הביאו בסוף הספרים טבלאות שונות על נגיעות במזון בכמה מדינות חו"ל, ושאלתי אם אפשר לסמוך על זה? שהרי אין המחברים מעודכנים כל העת בשנויים הנמצאים במדינות השונות.

תשובה: זה ברור שכל נתון איזה שיהיה יכול להשתנות בכל מדינה, אולם זאת יש לדעת שעיקר המטרה היא להביא לידיעת הציבור את המצב הכללי בכל מדינה, אם קיימים בה חרקים ואיזה חרקים מצויים, ומהו יכול כל מתעניין להשליך על מצב התוצרת שבידו. כלומר כאשר יודע אדם כי חרקים מסוימים קיימים במדינה מסוימת הוא יודע להזהר בכל מה שיש לחשוש לגביהם. וכן להיפך להקל, כדוגמת תולעי אניסאקיס במדינות שאין מצויה תולעת זו כלל, שאין לחוש לדגים מחמת תולעים אלו. וזו מטרת הפרסום העיקרית. אמנם יש לדעת כי לחומרא ודאי יש לחוש, אם בשנה א' נמצאו חרקים בתות שדה במדינה מסוימת, אין כל סיבה להניח שמצב זה ישתנה שם בשנה שאחריה. ואפשר שגם להיפך כאשר נמצא נקי כמה פעמים, כגון קמח במדינת אנגליה שאנו בודקים כבר כמה שנים ברציפות ונמצא נקי, לכאורה יש צד לומר שאין מחזיקין איסור כל עוד שכל הבדיקות הראו שזה נקי. אולם בוודאי שאין לסמוך על בדיקות ארעיות, ולא על בדיקות ישנות בלבד, אלא להתעדכן ככל האפשר כדי שיהיו דברים ברורים.

(שו"ת שש משור ח"ב יו"ד סימן י"ד)

חכמת שלמה

לקח ולימוד מן הפרשה על פי שיעורו של מו"ד הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א רבה של ירושלים

השבת נקרא פרשת כי תצא

אנחנו בעיצומו של חודש אלול אחרי הכנה רבה שכל אחד מאיתנו בוודאי עשה השתדלות בבחינת "סור מרע" ועכשיו הוא רוצה לכבוש את ה"ועשה טוב", והיצר עומד מול האדם והאדם אומר מה כוחי כי הוא מאש ואני בשר ודם מה אני יכול לעשות וכיצד אני יכול לעמוד מולו ואיך אני יכול להאבק ולהלחם. על כן באה התורה ומגלה לנו שלא כך הדבר, כי אמנם אליבא דאמת אין לנו כח וכמו שאמרו בגמרא בפירוש 'אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו' אלא שתפקידנו בעולם הזה הוא להתחיל ולפתח, דהנה אמרו רבותינו שיש מחלוקת בין הקב"ה וכנסת ישראל מי צריך לפתוח תחילה שהקב"ה אומר "שובו אלי ואשובה אליכם" שקודם אנו נשוב אליו וכנסת ישראל אומרת "השיבנו ה' אליך ונשובה" שקודם אתה תתחיל להשיב אותנו. אבל כיון שהקב"ה אומר "שובו אלי" אנו צריכים להתחיל ואפילו לעשות צעד ומאמץ כל שהוא.

על פי זה נדרוש את מה שפותחת ואומרת התורה בפרשתנו "כי תצא למלחמה על אויבך" קודם שאתה תצא ותפתח במלחמה בצורה החלטית וחזקה מבלי להסס ומבלי שתעשה חשבונות מה אתה יכול הוא לא כי יש לך כח מאת ה' שמבטיח "ונתנו ה' א-להיך בידך" שהאויב הגדול הזה הקב"ה מקפל אותו ומבטל ומכניע אותו תחת ידך. ועוד מוסיפה התורה "ושבית שביו" שלא רק שאתה מצליח להכניע ולנצח אותו אלא גם את הכלים שלו אתה לוקח, שהרי כתוב "ואהבת את ה' א-להיך בכל לבבך" ואמרו רבותינו שצריך לאהוב את ה' בשני יצריך, וצריך להבין בשלמא זה שצריך לאהוב ולעבוד את ה' עם היצר הטוב זה ברור ומובן אבל מה היא הכוונה שצריך לעבוד את ה' גם עם היצר הרע? אלא שהכוונה שליצר הרע יש תחבולות ועוצמות וכוחות משלו וכשאתה כובש אותו אתה לוקח את התחבולות שלו ואת כלי הנשק שלו ומשתמש בהם בכדי להתקרב לה', וזהו בשני יצריך, שאתה לוקח את החנית מידי של היצר הרע ובה בעצמה אתה תגבור עליו. אלא רק צריך שאתה תתגבר ותבטח בה' ותצא למלחמה בבטחון כיון שהקב"ה מבטיח לנו שננצח כמ"ש "ונתנו ה' א-להיך בידך".

צריכים אנו להיות חזקים ולהאמין בה' ולבטוח בו שהוא נותן לכל אחד ואחד מאתנו כח לכבוש את היצר הרע. אליבא דאמת אין לאף אחד באמת כח משלו להתגבר ולעמוד מול היצר הרע לא צדיק ולא גאון ולא חסיד אלא כולנו צריכים בכל עת ובכל שעה את כוחו של הקב"ה ועזרתו, כולנו צריכים את הפסוק הזה ואת ההבטחה הזו של "ונתנו ה' א-להיך בידך" ועל כן כל אחד ואחד צריך להשתדל במלחמה זו מלחמת היצר, בין אדם גדול בין אדם קטן כי כל אחד ואחד מאתנו יש נשמה באפנו ויש נשמת א-להים חיים בקרבנו שהיא חלק א-ל וזה ממעל ובזכות הכח הזה ניתן לאדם עזר וסיוע לחגור את כלי מלחמתו ולצאת למלחמה למלחמת היצר ואם הוא יתחיל בוודאי שהוא יצליח ויגיע להיות גיבור כמ"ש איזהו גיבור הכובש את יצורו ועושה רצון בוראו ועד שהאדם הופך להיות חלק ומרכבה לשכינה בבחינת קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא בקשר יחיד ומיוחד, אמן.

יוצא לאור ע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

בראשות הגאון רבי שניאור ז. רווח שליט"א.

רבי עקיבא 4 אלעד. טל: 03-9030580 פקס: 03-9030891

מייל: m.torani@macon.co.il אתר המכון: hamachon.co.il

עורך: הרב יחיאל רווח שליט"א.

נולד בשנת ת"פ לערך, לאביו רבי יהונתן מנסנו, בן למשפחת חכמים ועשירים בפאס. למד בישיבת רבי שמואל אלבו, ואצל רבי חיים בן עטר - כששהה בפאס בשנת תצ"ו.

זכה לשני שולחנות, ונחשב לעשיר, בעיקר עקב ירושה מאבותיו. בשנת תקט"ו ערערו עליו מבני קהלו על שאינו נותן מיסים, וחכמי העיר נקראו להעיד שעיסוקו בכל היום בתורה בלבד, על מנת לפטור אותו ממסים כדין תלמיד חכם. להלן חלק מדבריהם:

ובמשך הזמן הנוצר היה החכם הנוצר שקוד ללמד וללמד וידיו רב לו במלחמתה של תורה לחבר חיבורים כיד ה' הטובה עליו לא ימיש מתוך האהל זולת לסעוד ולקנות מה שיצטרך לו ולאנשי ביתו ואף אם היה בא אליו לבית המדרש שום אדם על איזה לא היה פונה מעסק התורה, ואפילו באותה שעה הספר נשאר לפניו פתוח עד שמדבר עמו בקצרה וחוזר ללימודו, ה' האמת במשך כל זמן הנוצר הלך החכם הנוצר פעמים שלש לפאס אלבאלי ולמכנאס יע"א. ומהם שביירו שלא ראו בעיר הזאת שקדן וזרזו על לימודו כמוהו. ולא זו בלבד אלא שהוא מהנהגת"ח מנכסיו וחסד לאברהם כל ימיו במתן בסתר

מכונה ביחס הכתובות שביד זרעו: 'החכם השלם והכולל, חן ערכו ושבחיו מי מלל, ענוותן כהלל, נחל נובע מקור חכמה ומוציא לאור כל תעלומה, פלפלא חריפא, טינרא תקיפא, ולכל בני ישראל היה אור'.

הוא ואחיו רבי עמנואל חידשו את בית הכנסת של זקנם רבי עמנואל הזקן, שנחרב ברעב של שנת תצ"ח. בבית כנסת זה היו י"ז ספרי תורה. עיקר ניהולו היה בידי אחיו הגדול רבי עמנואל, אותו ירש אחיו הקטן רבי חיים.

אחר פטירת אחיו רבי עמנואל, בין השנים תקכ"ז - תק"נ, ניטשה מחלוקת עזה בין אחיינו ר' אליהו, לאחיו הקטן ר' חיים, סביב בית הכנסת ונכסים רבים נוספים. הדיון עלה על שולחנם של כל בתי הדין במרוקו, ונוכר רבות בשו"ת של חכמי התקופה. באחד המקורות נזכרת עדות גיסו ומחונתו רבי מתתיה סירירי, כי רבי שמואל אלבאז הרשה בעיקר את רבי עמנואל לבנות את בית הכנסת, והיה רבי אברהם 'מתרעם על כך'.

בערוב ימיו סבל ייסורים רבים, ולמרות כן המשיך בכתובת חיבוריו. אודות ייסוריו כתב בהקדמתו לספר פתחי עולם שכתב בזקנותו:

מילי דתסידות

'נתאוה הקב"ה לדור בתחתונים'

איתא באלשיך טעם לגלות מצרים, כי אחר שהיו עתידין לקבל תורה והיו כ"ו דורות מאדם ועד משה כולם מלאים וזהמא, לכך נתנו בכור הברזל זה מצרים לברר סיגים מהכסף לישאר כסף צרוף כסף מזוקק בכל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך עכ"ד.

ואלכה באורחותיו ואומר כי הנה ידוע מאמר רז"ל בכמה מקומות כי מיום ברוא א-להים אדם על הארץ נתאוה להיות לו דירה בתחתונים, והיה לו לומר נתאוה להיות לו דירה בארץ, אלא הכוונה בתחתונים המה בני אדם הצדיקים היכל ה' המה, כדכתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, היכל ה' המה.

ואיתא ב' טעמים לבריאת העולם ובריאת ישראל, ומהם יובן מדוע נתאוה לדור למטה:

א. בריאת עולמות אבי"ע היתה מוכרחת. שבשעת בריאתו בשמו של הקב"ה, לא יכלו ה'כלים' להכיל את האור [הוא שמו ית'] ונשברו, ונתפזרו אותיות וא"ו וה"א משמו ונפלו לקליפה, וצריך להוציאם מהקליפה כדי ששמו יהיה שלם. ולכן נתנה להם זאת התורה יען כי הנשמות אשר ינתנו בבני ישראל הנה כל נשמה מהם היא אחוזה בשורש אות מאותיות התורה, כי לכן היה בתורה ששים רבוא אותיות, ודורשי רשומות אומרים ישראל"ל יש ששים ר'בוא אותיות לתורה, יען כי נשמה מהם שורשה, אות מאותיות התורה, ולכן היו נמי שבעים נפש אין חסר ואין יתר כי ע' נפש עם ישראל עולה כמנין תורה [=611], לומר כי בזה נשלמה התורה כי המה נשמותם אחוזה באותיותיה ע' נפש עם ישראל. והתורה עצמה כולה שמותיו של הקב"ה. נמצא כשישראל לומדים תורה ומתאחדים בשורשם, ה'אבידה' חוזרת למקומה, וישראל אוספין אותה אליהם. ולכן הקב"ה נתאוה לדור בתחתונים, כי שם ישראל הטורחין על שמו.

ב. בריאת העולם - שלא תאכל הנשמה נהמא דכיסופא, אלא שכר טרחה וגיגע כפיה. ונשמות ישראל היורדות לעולם, הרי שורשן בתורה, וא"כ מוכרחות לקבל התורה. וקודם הבריאה היה משתעשע הקב"ה בתורה, על כן נתאוה לדור למטה כי לשם ירדה התורה.

והנה לא נתאוה ה' להיות לו דירה בתחתונים, אלא בא"י שהיא מכוונת כנגד ארץ העליונה בירושלים של מטה שנא' ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה, ותאוות ה' וחפצו הוא לדור

"כי מנעורי גדלני כאב איש מכאובות וידוע חולי עד כי רפו ידי וכשל ברכי, כח הסבל אבד ממני, ואור עיני גם הם אין אתי, לשמע אוזן דאבה נפשי, ובטלו הטוחנות כי מעטו, ואשתקי למילולי פרוץ מרובה על העומד עפר ואפר אנכי ... תמיד נתנו רשעים פח לי, נוספה על נחלת המטה דמשך ערש נגעי בני אדם גוי נתתי למכ" ...

בחיבוריו נשקפים ידיעותיו הרבות בכל תחומי התורה, לרבות קבלה וכתבי האר"י. ספריו מעוטרים בהקדמות ומבואות, מליצות ושירים, בראשם ובסופם. חיבוריו סובבים בעיקר סביב התנ"ך, מועדי ישראל, ואגדות חז"ל. בפירושו, נוטה להניח קודם כמה יסודות, ועל פיהם לבאר עניינים שלמים באריכות.

הותיר אחריו יכול עצום בהיקפו וכמותו, עד שכתב עליו הרב יוסף בן נאים:

והניח אחריו הרבה חיבורים אשר יתמה האדם ויתפלא, שאפילו אם היו ימיו מאתיים שנה אי אפשר לגומרם גם בהעתיקה, ורוב חיבוריו הם תחת ידי מסודרים ומועתיקים על נכון כדפוס ממש, וכולם עשה להם הקדמות בלשון צה ויש מהם שנתיישן כתב שלהם עד שנמחקו האותיות, כל ספריו נותרו בכתבי יד, ולא באו עד עתה בדפוס. קטעים בודדים מתורתו נדפסו בירחונים.

נפטר בט' אלול תקמ"א, ונטמן בפאס. חתנו רבי חיים דוד סירירי קונן עליו, וכתב עליו בין היתר 'גדול מרבן שמו'.

להלן כת"י שידועים לנו: ברית אבות - דרשות על סדר הפרשיות. זרע אברהם - פירוש חמשה חומשי תורה. צלצלי תרועה - פירוש על תהלים, כנור נעים - פירוש על תהלים, תוכחות מוסר - ביאור על איוב, עזרת השבטים - תפילות שהתפלל אביר הרועים על השבטים, נופת צופים - ביאור משלי, פתחי עולם - דרושים בדרך מוסר, מאה שערים - קובץ דרושים, עושה שלום - חמשה עשר דרושים על השלום, שבתות ה' - דרשות לשבתות מיוחדות, דברי אמת - דרשות לשבתות מיוחדות, בית פרץ - ביאור מגילת קהלת. מקור דמעה - ביאור מגילת איכה. דרושים לנפטרים, לעצירת גשמים ולשבתות כלה. כרך גדול. דרך צדיקים - 26 דרושים. חיבורים נוספים שלא תוארו, היו בספריית משפחת אבן צור שבפאס. השאיר בנינים וחכמים שהיו רבנים מפורסמים בעיר פאס

בתחתונים בא"י כדכתיב כי בחר ה' בציון אוה למושב לו, כי שם היא תאוותו וחפצו שהיא כנגד מדור העליון עוה"ב שהוא כאילו יושב בעולם העליון כי היא ארץ הקדושה ולכן בחרה לישראל עמו וחלקו כי גם היא תסייע בקדושתה לעם הקדש קדש לה' על התורה ועל העבודה, ועל ידה יוכו לארץ העליונה עולם הבא למען ייטב להם ולמען יאריכון ימים על הארץ העליונה כאשר יהיו בארץ התחתונה בארץ הקדש, כי משם נברא האדם כי ממקום כפרתו נברא מהמזבח ומאבן השתיה הושת כל העולם, נמצא שהתורה וישראל וארץ ישראל עוה"ב הכל הולך אל מקום אחד ושורש אחד, כי התורה היא שורש נשמת ישראל וארץ ישראל היא יסוד הבנין ועפר יעקב וארץ ישראל היא ארץ העליונה עוה"ב, והאדם איש הישראל כלול מד' עולמות כאמור, לבד שורש נשמתו שהיא משורש אותיות התורה כאמור.

עתה מובן שהתורה, ישראל, ועוה"ב - שורשם אחד. נשמת ישראל משורש התורה, גופו מאדמת א"י, וא"י היא עוה"ב. והנה אדם הראשון כלל בתוכו את נשמות כולם, ובחטאו נתמלאו כולן בוזהמא. הדרך להסירה היא 'מירוק', ומירוק וצירוף הן יסורין, אך היסורין לא מספיקים למרק את הוזהמא הרבה, בלי שישוב העפר לארץ ותוסר ממנו הוזהמא.

והקב"ה גזר אומר כבר לתת אחר אלף דור את התורה. תתקע"ד דורות קודם הבריאה, וכ"ו דורות אחר הבריאה. וכ"ו הדורות מאדם הא' עד מעמד הר סיני, גם החטאו מותרם, ולא רק שלא החזירו שני האותיות, ואדרבה ד' דורות שסימנם מאפ"ס [מבול, אנוש, פלגה, סדום] פגמו בד' אותיות, ניחם על עולמו. אבל לבסוף התנחם בישראל, שיש בהם את מה שד' אותיות שמו רומזות [והם ודאי יתקנו אותם]: חכמה, מלכות, בינה, זעיר - שהם ישראל, עוה"ב, תורה, א"י. כי עכ"פ הנשמה תבוא לאכול מגיע כפיה ולברר הניצוצות כאמור, והדירה אשר אוה ה' למושב לו היא בארץ ישראל שהיא כנגד ארץ העליונה כאמור.

א"כ, ג' מתנות הללו המיועדות לישראל, עוה"ב, תורה וא"י, שבהם נתקן שמו ית', לא נקנין אלא ע"י ייסורין המוכרחים להסרת זוהמת חטא אדם הא'. ובגלות מצרים היו היסורין, וביציאת מצרים קנו את הקנינים הנ"ל.

(מהספר מאה שערים לרבי אברהם מאנסאנו זצ"ל)

מישג בכשרות

ערלה

אילן שניטע שלא לשם מאכל, לצורך רבים והעולה מאליו

א. נאמר בתורה (ויקרא יט, כג): "וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל", ולמדו מכאן חז"ל: "את שהוא למאכל - חייב, לסייג לקורות ולעצים - פטור". כלומר, שעצי פרי שנטעו שלא לשם פירותיהם, אלא כדי שישמשו כגדר בצד שדהו, הפירות הגדלים באילנות אלו פטורים מערלה. והוא הדין בנוטע אילנות כדי להשתמש בעצים כשיתעבו ויתחזקו לצורכי קורות, או עצים להסקה.

ב. כל זה דווקא אם ניכר באופן נטיעתם שהם לצרכים הללו וכגון הנוטע לסייג - כל האילנות נטועים בקצה השדה לאורך הגבול וניכר שהם לצורך גידור, וכמו שמצוי בעצי הצבר הנטועים בצפיפות סביב מחנות או מתחמים. וכן הנוטע לקורות - כל האילנות נטועים בצפיפות באופן שניכר שאין זה למטרת הפירות. וכן הנוטע לעצי הסקה - הוא 'משפה' את האילנות באופן שהעצים מתעבים לצורך ייעודם. אולם אם באופן גידולם לא ניכרת מחשבתו אשר חשב על ייעוד האילנות, יש למנות להם כדין שנות ערלה.

ג. אם דעת הנוטע היתה מלכתחילה להשתמש בעץ לשאר צרכים כגון הסקה, או קורות או גדר, אולם חשב גם על הפירות שיאכל מהם, חייב בערלה מפני שעירב מחשבת חיוב. אמנם, אם המחשבה בזמן הנטיעה היתה רק לשאר צרכים וכלל לא על הפירות, הגם שלא חשב להדיא שאם יהיה פירות יאבדם, ואפילו אם חשב שאם יהיה פירות יתכן שיאכלם,

אולם בוודאות מטרתו היא רק לשאר צרכים בלבד, אין דין ערלה נוהג בפירות, ויש מחמירים שמחשבתו תהיה בדווקא שהפירות שיצאו ילכו לאיבוד ולא לאכילה. והעיקר להלכה כדעה ראשונה.

ד. מה שכתבנו שדעת הנוטע הייתה מלכתחילה על שאר צרכים, אין הכוונה שצריך להוציא בפיו אלא די שחשב כן בדעתו, ובפרט שלהלכה צריך שיהיה ניכר שהנטיעה לשאר צרכים, ואין לך גדול מן המעשה.

ה. הנוטע עץ מאכל לצורך אכילה, ושוב נמלך שרוצה את העץ לסייג או לעצים, חייב בערלה ואין בכוחו להפקיע המחשבה הראשונה שחשב למאכל. ויש מי שכתב שאם שינה את מחשבתו קודם שחנטו הפירות מהני שינוי המחשבה.

ו. הנוטע אילן מאכל שלא למטרת אכילה, ולאחר זמן (בתוך שנות האיסור) נמלך במחשבתו וחשב על האילן ליהנות מפירותיו, הריהו מתחייב בערלה ומונה שנות ערלה החל מזמן הנטיעה ולא מוזמן שינוי המחשבה. ולאחר שתמו שנות הערלה מותרים כל הפירות באכילה גם אותם שגדלו מענפים שהתווספו לאחר שינוי המחשבה. ונחלקו הפוסקים מה דין הפירות שנמצאים כבר על העץ ועברו עליהם שנות האיסור. יש אומרים שהם חוזרים ונאסרים למפרע, ויש אומרים שהם מותרים באכילה ורק התוספת מאחר שינוי המחשבה אסורה משום ערלה. ואם הוסיפה יותר מאחד ממאתים הכל נאסר משום ערלה, והעיקר להלכה נראה כדעה אחרונה.

פנת המעבדה

עשב לימון [לימון גראס]

עשב לימון [יש המכנים אותו "לימונית ריחנית" או "לימון גראס"]. הוא צמח רב שנתי המתנשא לגובה 1 מטר ויותר וחלקו התחתון מעובה ודומה לבצל ירוק. צמח הלימונית גדל בר בארצות טרופיות רבות. מוצאו מארצות המזרח והוא נפוץ שם גם כיום וגם בחלק ממדינות דרום אמריקה ובמדינות אפריקה. מין זה מונה 55 זנים שונים, שכולם מתאפיינים בארומה של לימון. המרכיב הפעיל העיקרי בעשב זה הוא חומר הנקרא "צטרל" [Citral] ברפואה הטבעונית והעממית משתמשים בחליטה של עשב זה לשימושים רבים, והוא מאד מומלץ על ידי מומחים.

עשב לימון משווק כשהוא טרי, מיובש וכשמן. עם העלים הטריים והיבשים משתמשים כתוספת טעם למאכלים או לחליטת תה. השמן משמש לתעשיית הקוסמטיקה, או להרחקת יתושים, חרקים וכינים. ולעיתים גם כתוספת למכשיר אדים, להקל על מערכת הנשימה.

בעשב הלימון הטרי, עלולים לפגוע מוזיקי שדה רבים, כגון אקריות, כנימות עלה ועוד. וחובה לנקותם היטב קודם השימוש וכדלהלן. בעלים המיובשים, אם לא אוחסנו כראוי, עלולים לפגוע מוזיקי מחסן שונים, בוגרים [כגון חיפושית הטבק ועוד] או זחלים. וכל זאת בנוסף לחרקי שדה שנתרו באם התוצרת הייתה נגועה מלכתחילה, ואופן הייצור לא נעשה בפיקוח מיוחד על חרקים.

אופן הבדיקה והשימוש:

השימוש בעלים טריים - יש להפריד את העלים, ובשימוש בחלק המעובה התחתון של העלה יש להפריד השכבות זו מזו. צריך להכין קערה עם חומר ניקוי ולהשרות את העלים בפנים למשך 5 דקות. תוך כדי ההשריה יש לקחת ספוג ולשפשף בתוך הקערה כל עלה מכל

צידי ולשטוף היטב תחת זרם מים חזק. לאחר מכן יש לנער את העלים מהמים ולהתבונן בעלים - על גבי שולחן אור או ממול מנורת שולחן - ולוודא שלא נותרו חרקים כלל. לאחר מכן אפשר להשתמש בעלים. אפשרות נוספת, באם מעוניינים רק בטעם הלימון בתבשיל. לאחר שטיפה טובה של העלים, יש להכניס את העלים לשקית בד צפופה ביותר ולקשור היטב, ולהכניס את העלים בתוך התבשיל עם שקית הבד.

עלים יבשים - כבכל העלים המיובשים, יש חשש לחרקי מחסן ובוגרים וזחלים, החודרים אל המוצר בזמן האחסון, ולכן יש לפזר את העלים על גבי משטח ועדיף בצבע כתום, ולוודא שאין חרקים בוגרים או זחלים, גושים או קורים. באם נמצאה נגיעות, כיון שהסרתם של החרקים קשה במוצר כעין זה, עדיף שלא להשתמש במוצר זה. אלא אם כן באופן של "חליטה" וכמבואר לקמן. עשב לימון שאיננו תחת פיקוח כשרותי הבקי בענייני חרקים, רצוי להשתמש רק באופן של חליטה וכמבואר לקמן.

חליטה - ניתן לחלוט את העלים במים רותחים לפי ההוראות, וקודם השתיה יש לסנן היטב את המיצוי במסננת דקה עם צמר גפן ואחר כך אפשר לשתות ללא חשש.

סנון לימון גראס על גבי שולחן אור לצורך בדיקה

סדרת 'השדה' המפוארת על הלכות המצוות התלויות בארץ

קצירת השדה א חדש! - תרומות ומעשרות
גבולות השדה - ארץ ישראל לגבולותיה
תבואת השדה - הפרשת חלה
שביתת השדה - שביעית
עץ השדה - ערלה ונטע רבעי
חובה בכל בית!!!

סדרת הספרים 'תולעת שני' על הלכות חרקים ונגיעות במזון

- דיני חרקים במזון
במהדורה חדשה ומיוחדת
חלק ב' - דגים וצמחי ים - **אז**
חלק ג' - ירקות ופירות
חלק ד' - דגנים קטניות
ומוצרי מזון מעובדים
חובה בכל בית!!!

מבזלי קו ההלכה

שאלה:

האם מותר לחטא עם חומר אלכוהולי את הידיים בשבת.

תשובה:

מותר לחטא ידיים בחומר חסוי זה, ואין לחוש לאיסור ממרח.

מקורות:

אלא שכל האמור בסבון מוקשה, אולם בסבון נוזלי לכאורה אין לא נולד, ולא ממרח להוציא דברי התפא"ה הנו' שגם בבורית רכה חשש לממרה, וכבר האריכו הפוסקים דלא שייך בזה ממרה וכדברי המג"א (סי' שט"ז ס"ק כד) דממרה לא שייך אלא כשמכוין שיתמרח דבר על גבי חבירו, משא"כ אם רוצה שיבלע בגופו כגון משחה או רוק על גבי קרקע ועוד. ומזה התירו הפוסקים למרוח משחה עד שנימוחה לגמרי. ובאמת שכן הוא להדיא במרן הבית יוסף (סי' שכח בד"ה איספלינית) שמשחה שהיא רכה ביותר לא שייך בה מירוח. ומהקצף שמוציא הסבון הנוזלי אין לחוש לנולד כמש"כ הערוה"ש (סי' שכו סוף אות יד), ובשו"ת צ"א (ח"ו סי' לד אות יד) ועוד, וכ"כ בחזו"ע שם, וכ"כ מרן הגריש"א בקובץ תשובות (ח"א סי' לח). וכ"ז דלא כדברי הגאון בעל אגרות משה (ח"א סי' קיג) שחשש מחמת הקצף הרב.

והן אמת שמרן השו"ע (סי' שיד סעי' יא) פסק את דברי הגמ' בשבת (דף קמו ע"ב) שבשמן עב איכא איסור ממרח. אלא דמעיקרא יש לחלק, שהרי השמן שם הוא כל כך עב עד אשר הוא סותם שלא יצא היין, ועם כל זאת לא נאסר משום ממרח, אלא משום גזירה אטו שעווה וכמבואר בגמ' שם, והב"ד במשנ"ב שם. ועוד ששם חשוב לו שהשמן ישאר כדי לסתום, משא"כ בסבון נוזלי שאדרבה אינו רוצה אלא בפעולת הניקוי אך אינו רוצה בקיומו. ואם כן שונה הוא מכל ממרח. ולכן מכל זה נראה שבסבון נוזלי, גם הנוזלי ממש וגם הסמך יותר אין לחוש בו משום ממרח, וראה באורחות שבת (פ"ז סעי' כו בהערה) שהביאו, שהראו למרן הגריש"א סבון נוזלי סמך וכתב שאין לחוש לא משום ממרח ולא משום נולד בקצף. אמנם יש באחרונים שחששו לכל אשר דומה לשמן עב שבכל גוונא יש לחוש בו משום ממרח אטו שעווה. אלא שיש להגדיר מהו שמן עב שייחשב נוזלי. ובאמת שבספר חוט שני הל' שבת (פרק י"ד סעי' ב בהערה ב) כתב שכיון שלא נתבאר מהו שמן עב אז נהגו להחמיר שלא להשתמש בשבת בסבון נוזלי שהוא עב קצת, יעו"ש.

נמצינו למדים להלכה ולמעשה, שמעיקר הדין כל סוגי האלכוהול אין לחוש להשתמש בהם שבת, וגם הסמך ביותר שראיתי עדיין הוא רחוק מלהיחשב כמשחה, ולכל היותר כסבון סמך, והוא מותר בשבת. ומכל מקום, לחוששים בסבון נוזלי סמך, יכולים להשתמש באותם המצויים שהם ודאי חשיבי כנוזלים [ההגדרה היא כאשר ישימו מעט על היד כאשר היא מוטה ויראו אם הסבון או החומר נוזל לאט או יציב, וזו ההגדרה להבחין בין הסוגים].

עיקר הדיון על שימוש בסבון בשבת, הוא חשש של איסור נולד, וכ"כ להלכה הרמ"א בדרכי משה (ריש סי' שכו), ומקורו הוא משו"ת בנימין זאב (ח"ב סי' רז) שכתב ע"פ דברי ספר התרומה שיש איסור נולד כשמרסק השלג והברד. אמנם כתבו כמה מרבתינו האחרונים [פחד יצחק ערך בורית, גנת ורדים או"ח כלל ג סי' יג ועוד] שלדעת מרן השו"ע בסי' שכ שכתב להלכה כדעת הראשונים שהטעם שאין מרסקים השלג הוא שמא יסחוט פירות העומדים לסחיטה, ולא מטעם נולד, וכתב להדיא דלא קיי"ל כדעת ספר התרומה, אם כן גם הבורית יהיה מותר להשתמש בו בשבת, והביא את דעתם המשנ"ב (סי' שכו ס"ק ל). אמנם יש מרבתינו שכתבו שגם לדעת מרן הבית יוסף יהיה אסור בשימוש בבורית בשבת כיון שניכר הכרה גמורה, וכ"כ מהר"ש לניאדו בשו"ת מעשה איש, וכתב שהעובר ע"ז יד ליד לא ינקח. וכדבריו הסכימו הרב בן איש חי (ש"ב פרשת תרומה אות טו), הראש"ל י"א ברכה בשו"ת מעשה איש (דקי" ע"ד), הגאון המקובל רבי עובדיה הדאיה בשו"ת ודובר שלום (סי' ז). ומאידך בחזו"ע (שבת ד עמ' קסב ואילך) הביא מדבריו במקו"א והוסיף עליהם עוד והעלה בכוחא הדיתרא, שמעיקר הדין אין לחוש לאיסור נולד לדעת מרן הבית יוסף ומ"מ כתב (שם עמ' קסו) שטוב להחמיר בבורית הרגילה, אולם לרופאים ומי שידו ניגפה ונצרך לזה, מותר. ונוסף על איסור נולד כתב המשנ"ב (שם) בשם המעשה רוקח, שיש גם איסור ממרח וממרח. וביותר מזה הביא המשנ"ב שם בשם התפא"י שגם בבורית רכה יש איסור ממרח לכו"ע. וראה באחרונים שכתבו לתמוה מדוע יהיה כאן ממרח כאשר אין כוונתו כלל למרח ולא לתועלת המירוח, אלא רוצה רק לנקות ידיו, וכבר תמחו על זה בספר קצות השבט (סי' קמו) ובשו"ת אז נדברו (ח"א עמ' קסג) והביא כל דבריהם בחזו"ע (שם עמ' קסו) [וראה עוד להלן סי' כו מה שהבאנו מהגר"ח פלאגי לגבי שימוש בבורית ביו"ט].

קו ההלכה והכשרות

בראשות הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א

הנהגות יום ביומו באורח חיים ויורה דעה * כשרות המזון * כשרות חו"ל
מצוות התלויות בארץ * חרקים במזון * טפילים וכשרות הדגים

03-7528999

פקס: 03-7528992 מייל: b.m@macon.co.il

שעות פעילות
בית ההוראה

ימים א.ג.ה

13:15-14:00 19:15-20:00

ימים ב.ד

13:15-14:00 18:15-19:00

יום שישי

12:15-13:00

המענה ינתן
ע"י רבני בית ההוראה
בשעות פעילות בית ההוראה
בשאר השעות
ינתן מענה על ידי הרבנים
המופיעים בתפריט

"הביאו את כל המעשר... ובחגוגי נא בזאת אמר יי צבאות אם לא אפתח
לכם את ארפות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די" (מלאכי ג')

מצטרפים ל'בית המעשר'
הבית שלכם להפרשת תרומות ומעשרות כהלכה

חתת פיקוחו של:
"המכון למצוות התלויות בארץ"

להצטרפות

03-9030580 אתר: hamachon.co.il

שעי' 'המכון למצוות התלויות בארץ'
תרומות ומעשרות בדרך הנכונה והקלה